

ISC
Islamic Studies Center
01220-86613 کدهمایش

هشتمین همایش ملی حکیم سبزواری، طراحی و آسیب شناسی برنامه
درسی و متون آموزشی فلسفه اسلامی

8th National Conference in Honor of Hakim Sabzevari, Designing
and Pathology of Curriculum And Textbooks of Islamic Philosophy

عنوان مقاله: بررسی میزان دستیابی اهداف آموزشی درس منطق پایه دهم دوره متوسطه دوم از منظر دبیر و دانش آموزان مدرسه آمنة شهرستان بردسکن

فائزه ششتمدی / سید محمد کاظم علوی¹

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی میزان دستیابی اهداف آموزشی درس منطق دوره متوسطه دوم (پایه دهم) صورت گرفته است، تا با موشکافی موقعیت موجود مجال بالا بردن کیفیت آموزشی و تأمین برنامه دلخواه آموزشی مهیا شود. یکی از ریشه های عمده برنامه های تحصیلی، اهداف آموزشی است که طریقه کلی یادگیری را مشخص میکند. مهمترین پایهی آموزش و پرورش مدارس هستند و کتاب های درسی تأثیر به سزایی در آموزش دارند. دبیران، والدین و محیط آموزشی در تحقق اهداف آموزشی تأثیر دارند. هدف از آموزش کتاب منطق این است که در پایان سال تحصیلی برای تمام دانش آموزان بازدهی خوبی داشته باشد و فراگیران به طور جدی درس را فرا گرفته باشند. جامعه آماری شامل دبیر و 25 دانش آموز پایه دهم مدرسه نمونه دولتی آمنة شهرستان بردسکن در سال 1401 می باشد و از طریق دو پرسشنامه اطلاعات جمع آوری شده است. نتایج حاصل از بررسی این پاسخ نامه ها در توانمندی دانش آموزان در دستیابی به اهداف آموزشی مطلوب می باشد.

کلیدواژه ها: اهداف آموزشی، منطق، یادگیری،
آموزش و پرورش

مقدمه

در سامانه آموزشی هر کشور، اجزاء آموزش و نقش آنها در رسیدن به اهداف آموزشی معین شده است. مهم ترین وظیفه آموزش و پرورش در

¹ دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه حکیم سبزواری

faezeh.13.sh@gmail.com

دانشیار دانشگاه حکیم سبزواری smk.alavi@hsu.ac.ir

مدارس، آموزش طریقه یادگیری و تعلیم مهارت‌هایی است که فراگیر را کمک می‌کند خود، پاسخ مسائل را پیدا کند و پی به مجهولات ببرد. در نظام آموزشی، کتاب درسی یکی از اصلی‌ترین منابع یادگیری دانش‌آموزان به حساب می‌آید. بیشتر فعالیت‌های درسی در قالب کتاب درس انجام می‌شود و از رایج‌ترین و بهترین روش برای انتقال علم و دانش است. کتاب به عنوان محتوای برنامه درسی اهمیت به سزایی دارد. تحقق اهداف آموزش و پرورش از طریق کتاب صورت می‌گیرد. نکته مهم در ساماندهی کتاب‌های درسی برگزیدن هدف‌هایی است که دانش‌آموزان باید در انتهای مقطع آموزش به آن توانمندی‌ها رسیده باشند. سؤال این است که کتاب منطق تا چه حد توانسته دانش‌آموزان را به این اهداف برساند. تاکنون هیچ تحقیقی در این مورد صورت نگرفته بنابراین سؤالاتی در این زمینه مطرح شد و از دانش‌آموزان خواسته شد به آن‌ها پاسخ دهند پژوهش حاضر نتیجه تجزیه و تحلیل پاسخ‌های دانش‌آموزان به این سؤالات است.

2. اهداف آموزشی

آموزش و پرورش، وسیله اصلی تحقق اهداف به حساب می‌آید. اهداف آموزشی را در سه سطح اهداف آرمانی، اهداف جزئی و اهداف آموزشی دسته‌بندی می‌کنند. تحقق این اهداف یکی از عملکردهای آموزش و پرورش است. اهداف در تصمیمات نظام آموزشی دخیل هستند. اهداف آموزش و پرورش تنها انتقال علم و دانش به دوره‌های آینده نیست لیکن تغییر نظرها و رفتارهای انسان‌هاست. آموزش منطق مسئله‌ای است که به سان یک هدف آموزشی مورد توجه واقع شده است. ذهن انسان در استدلال‌های مبهم دچار لغزش می‌شود که علم منطق از این خطاها و لغزش‌ها جلوگیری می‌کند. اهداف آموزش منطق بیشتر به تأمل و تدبیر اصرار دارد و در کیفیت آموزش و بازدهی بهتر این درس مؤثر است.

انسان بر اساس عقیده و ایمانی که دارد تصمیم می‌گیرد، فکر می‌کند و زندگی می‌کند. انسان معقول انسانی است که اعتقادات او باهم سازگاری دارد. منطق علمی است که سازگاری بین احکام و باورها را تشخیص می‌دهد.

از آنجائی که منطق وظیفه سختی بر دوش دارد، برای انجام دادن آن‌ها ناگزیر است روز به روز وسایل و ابزار خود را کامل‌تر کند.

3. یادگیری

شوق و اشتیاق دانش‌آموزان به دانستن، یکی از انگیزه‌های مؤثر بر یادگیری است. مهم‌ترین دلیل در رشد یادگیری فراگیران، انگیزه تحصیلی آنان است.

روند یادگیری باید به شیوه‌های مرتب شود که دانسته‌های جدید یادگیری به‌گونه‌ای با آموخته‌های گذشته دانش‌آموزان متصل شود. اهداف آموزشی منطق باعث تفکر در دانش‌آموزان شده، تفکر یکی از اهداف تعلیم و تربیت است. یادگیری، اصل رفتار انسان را ایجاد می‌کند. برنامه درسی، مجال به‌موقع یادگیری برای رسیدن به اهداف آموزشی دانش‌آموزان را آماده می‌کند. برنامه‌ریزی درسی که از اهداف آموزشی است و با یادگیری رابطه تنگاتنگی دارد، باید با نیازها و علایق دانش‌آموزان همراه باشد. نوشتن برنامه درسی به روش درست، در یادگیری و امر آموزش مؤثر است.

4. آموزش و پرورش

نظام‌های آموزش با توجه به تحولی که در جامعه بوجود آمده دستخوش دگرگونی بوده‌اند بنابراین در یاددهی دبیران و یادگیری دانش‌آموزان تغییر حاصل شده است و نقش دبیران نسبت به گذشته دشوارتر شده است. بیشترین فعالیت‌های آموزشی توسط معلمان صورت می‌گیرد. معلم برای یادگیری بهتر و بیشتر دانش‌آموزان باید امکانات آموزشی را فراهم کند و موقعیت و مجال یادگیری را به وجود آورد. هدف آموزشی منظوری است که معلم از انجام تلاش‌های آموزشی خود دارد. موفقیت معلم زمانی با ارزش خواهد بود که اهداف آموزشی بتواند اجرا و تحقق یابد. یکی از امکانات آموزشی خود معلم هست که وظیفه مهمی در تأمین اهداف آموزش و پرورش دارد چراکه وقتی اهداف برای معلم مشخص نشده باشد تدریس محال است.

یادگیری درس منطق برای همه دانش‌آموزان رشته علوم انسانی، امری اساسی و لازم است. درس منطق باعث می‌شود دانش‌آموزان درس‌ها را دقیق و منظم بخوانند و شیوه درست فکر کردن را یاد بگیرند. از آنجایی که همه ما در زندگی با منطق سروکار داریم آموختن این درس واجب و ضروری است. از این رو که مطالب کتاب منطق دشوار است و یادگیری برای دانش‌آموزان مشکل است معلم باید با حوصله سعی کند و با انتخاب شیوه بهتر و معقول تر امکان تلاش دانش‌آموزان را فراهم آورد. یادگیری دانش‌آموزان باید با فعالیت، جدیت، با مشارکت همدیگر و با استفاده از

منابع و رسانه های آموزشی بوجود آید. معلم منطق باید مهارت کافی داشته باشد و خود علاقه مند به این درس باشد با توجه به فرار بودن مطالب منطق دانش آموز باید به شیوه ای بخواند که مطالب در ذهن او به جا بماند.

هنگامی که دانش آموزان هدف آموزشی داشته باشند، مطالب مهم را مطالعه بیشتری می کنند و از موضوع های بی ربط چشم پوشی می کنند. فعالیت های آموزشی زمانی درست انجام خواهد گرفت که هدف ها به روشنی مشخص شده باشد و اگر هدف های هر نظامی به روشنی تحلیل نشود تحقق اهداف آموزشی محال است.

5. اهداف علم منطق

تعلیم شیوه ها و روش های درست اندیشیدن
آموزش درست فکر کردن
تحکیم فکر و اندیشه
پیشگیری از خطای اندیشه
راه های رویارویی با اشتباه های فکری
رسیدن به فهم کامل از مسائل

6. جامعه آماری

در تحقیق حاضر یکی از مدارس دوره متوسطه دوم پایه دهم شهرستان بردسکن مدنظر قرار گرفته است.
جامعه آماری شامل 163 نفر بوده که 25 دانش آموز و دبیر منطق به عنوان حجم نمونه انتخاب شده اند.

7. روش تحقیق

تحقیق حاضر به روش توصیفی انجام گرفته و میزان دستیابی اهداف آموزشی درس منطق پایه دهم بررسی شده است.
روش جمع آوری اطلاعات به صورت پرسش نامه باز و بسته بوده است. این پرسش نامه، دو سؤال از دانش آموزان و 6 سؤال از دبیر محترم منطق به همراه داشت.

8. یافته ها

به طور کلی پاسخ گویان در نمودار اول در مورد اینکه آیا تدریس دبیران براساس اهداف آموزشی بوده است؟ چنین اظهار نظر نموده اند:

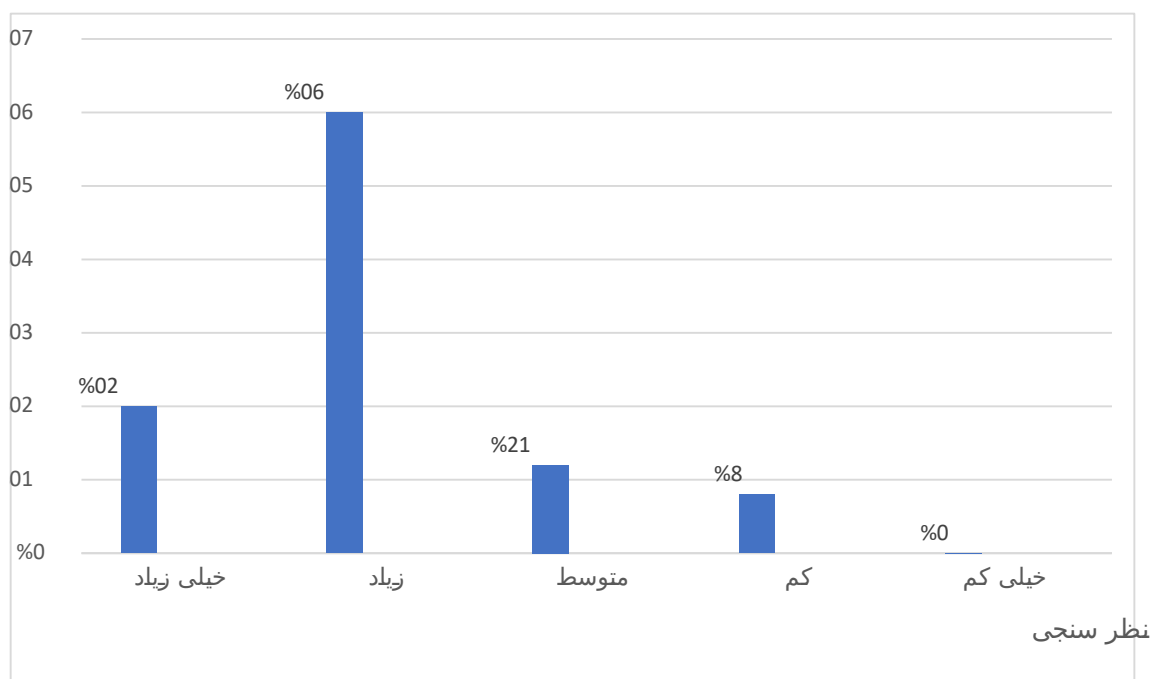
20 درصد آنها بر این باورند که تدریس دبیران در حد خیلی زیادی با اهداف آموزش مطابقت دارد، 60 درصد آنها معتقدند دبیران در حد زیاد با اهداف آموزشی مطابقت دارند. 12 درصد دانش آموزان بر این باورند که تدریس دبیران در حد متوسط با اهداف آموزش مطابقت دارند. 8 درصد آنها معتقدند در حد کم با اهداف آموزشی مطابقت دارد. در نمودار دوم در مورد اینکه آیا سؤالات امتحانی با اهداف آموزشی تطابق دارد؟

چنین اظهار نظر نموده اند: 8 درصد آنها بر این باورند که سؤالات امتحانی در حد خیلی زیاد با اهداف آموزشی مطابقت دارد، 64 درصد آنها معتقدند سؤالات امتحانی در حد زیاد با اهداف آموزشی مطابقت دارد. 20 درصد دانش آموزان بر این باورند که سؤالات امتحانی در حد متوسط با اهداف آموزشی مطابقت دارد. 8 درصد بر این باورند که سؤالات در حد کم با اهداف آموزشی مطابقت دارد.

جدول 1 - داده های میزان تدریس دبیران بر اساس اهداف آموزشی

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
آیا تدریس دبیران بر اساس اهداف آموزشی بوده است	0	0	8	2	1
	2	2	1	3	6
	0	0	5	1	2
	5	0	6	1	5

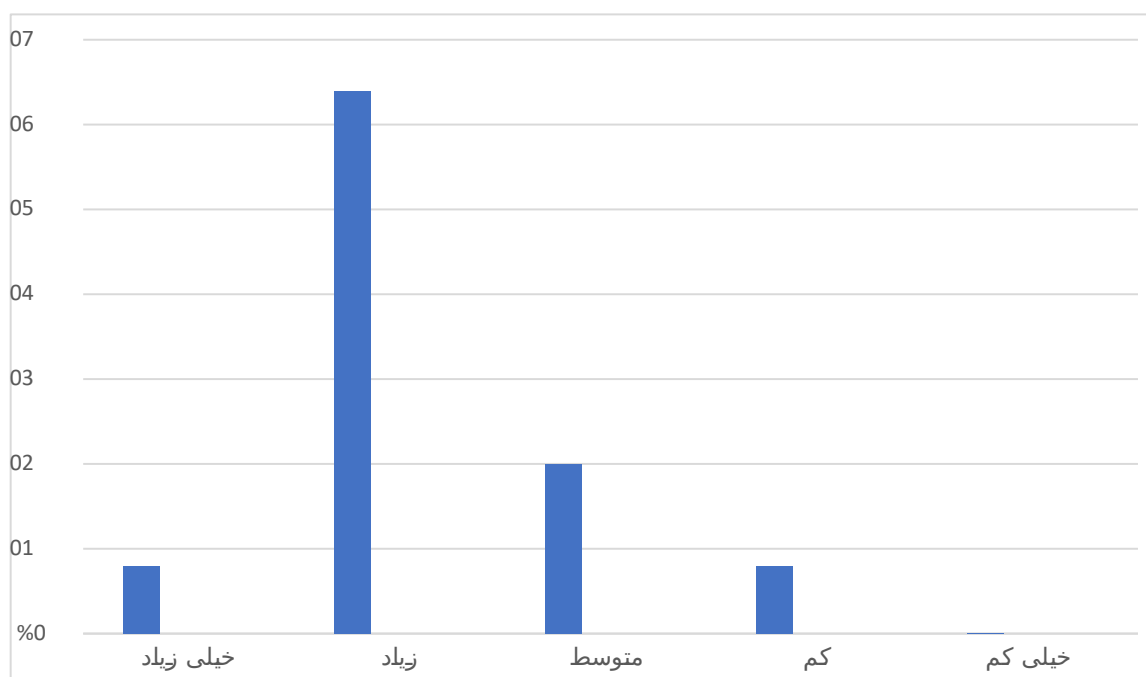
نمودار 1- میزان تدریس دبیران بر اساس اهداف آموزشی

جدول 2- داده های میزان تطابق سؤالات امتحانی با اهداف آموزشی

سؤال		خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد	
آیا سوالات امتحانی با اهداف آموزشی تطابق دارد.											
0	0	8	2	2	0	5	4	6	1	6	8

نمودار 2- میزان تطابق سؤالات امتحانی با اهداف آموزشی

9. راهکار

- برای کیفیت و بازدهی بهتر درس منطق راهکارهایی ارائه شده است.
- 1- شیوه‌های جدید تدریس ابداع شود.
 - 2- مرور بر درس‌های قبل
 - 3- فضای کلاس شاد و پرانرژی شود.
 - 4- دبیران مطالب را بطور دقیق و قابل فهم بیان کنند که دانش‌آموزان دچار سردرگمی نشوند.
 - 5- پرسش و پاسخ گروهی
 - 6- مطالب بصورت طبقه‌بندی شده و چیدمان درست به دانش‌آموزان تدریس شود.
 - 7- مطالب کتاب منطق گسترده و دشوار است بنابراین ساعات آموزشی باید بیشتر شود.
 - 8- مطالب سنگین باید در چند جلسه تدریس شود.
 - 9- مطالب کتاب بصورت جزوه و خلاصه گویی ارائه شود که باعث علاقه‌مند شدن دانش‌آموزان به این درس شود.
 - 10- دبیر به سؤالات دانش‌آموزان با متانت در آرامش پاسخ دهد
 - 11- سادگی و شیوایی بیان خیلی مؤثر است.
 - 12- معلم در تدریس با دانش‌آموزان همراه شود تا حس اعتماد در دانش‌آموزان بوجود آید.
 - 13- منطق کلید فلسفه و پیش‌نیاز فلسفه است پس باید اهمیت بیشتری به این درس داده شود.
 - 14- دانش‌آموزان برای یادگیری بهتر درس منطق باید از منابع کمک‌آموزشی استفاده کنند.
 - 15- خانواده‌ها اکثراً در مورد اهداف آموزشی چیزی نمی‌دانند بهتر است بین مدارس و خانواده همکاری بوجود آید.
 - 16- همکاری دوستانه دانش‌آموزان با معلم در کارهای گروهی
 - 17- معلم وضعیتی در کلاس فراهم کند که همه دانش‌آموزان در مورد درس بحث کنند.
 - 18- اهمیت به تذکرات معلم در مورد روش بحث برای نتیجه گیری خوب تر و یادگیری سریعتر.

10. نتیجه

منطق باعث تفکر در دانش آموزان می شود. وجود اهداف آموزشی به بهبود روند آموزشی دانش آموزان کمک می کنند. دانش آموزان به اهدافی که کتاب منطق ذکر کرده رسیده اند. منطق علم تعلیم شیوه ها و روش های درست اندیشیدن است. اجزاء آموزش در رسیدن به اهداف آموزشی نقش دارند. معلم وظیفه مهمی در تأمین اهداف آموزش و پرورش دارد. تا زمانیکه اهداف برای معلم مشخص نشود تدریس محال است.

11. کتاب نامه

شریعت مداری، علی (1370)، «یادگیری»، پیوند، 141-142-143. فیض، علیرضا (1350)، «پیدایش منطق»، مقالات و بررسی ها، 7-8. موحد، ضیاء (1383)، «منطق و عقلانیت»، مقالات و بررسی ها، 75. میرلوحی، سیدحسین (1369)، «نقش محوری هدف در برنامه ریزی درسی»، فصلنامه تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش)، 21.

12. پیوست 1: پرسش نامه تشریحی و باز از دبیر محترم منطق پایه دهم

- 1- آیا امکانات آموزش در حدی هستند که دستیابی دانش آموزان را به هدف آموزشی ضمانت کنند؟ به نظرم یکی از امکانات آموزشی خود معلم هست که باید در درس منطق مهارت کافی را داشته باشد و خودش علاقه مند به منطق باشد که متأسفانه تعداد کمی از دبیرانی که این رشته را تدریس می کنند رشته تخصصی و رشته اصلیشون نبوده. البته کتاب الان خیلی نسبت به کتاب 10 سال گذشته کاربردی تر و جذاب تر شده است.
- 2- آیا وجود اهداف آموزشی به بهبود روند آموزشی دانش آموزان کمک کرده است؟ یکی از اهداف آموزشی این هست که روش درست فکر کردن را آموزش دهد. البته منطق درس کاربردی هست و نیاز به تمرین دارد. و دانش آموزان اغلب کم صبر هستند و می خواهند بدون تمرین، سریع به نتیجه برسند.
- 3- اهداف احساسی، مهارتی و انگیزش آموزش منطق کدامند؟ وقتی انواع مغالطه ها را توضیح می دهیم و مثال هایی می آوریم که دانش آموزان در زندگی روزمره با آنها سرو کار دارند برایشان خیلی لذت بخش

هست. یا اینکه تفکرات شما را محمولات تشکیل می دهند. و مثال های بارز می زنیم که در آنها ایجاد انگیزه می کند ولی چیزی که برایشان خیلی مهم هست این است که خوب تست بزنن که متأسفانه تست ها را خیلی می پیچانند و این باعث ناامیدی بچه ها می شود.

4- برنامه آموزشی تألیف شده تا چه میزان منجر به دستیابی اهداف آموزشی دانش آموزان شده است؟

نسبت به قبل بهتر شده است ولی هنوز می شود روانتر و ملموس تر کتاب را نوشت.

5- آیا اهداف آموزشی سبب تفکر در دانش آموزان شده است. بله باعث تفکر و حتی حساس شدن فرد نسبت به مسائل پیرامونش می شود. بچه ها می گویند خیلی وقت که دارند حرف کسی را گوش می دهند. قواعد منطقی را در آن حرف پیدا می کنند و با خودشان می گویند این اشخاص قاعده های منطقی را رعایت کردند؟ یا نکردند؟

6- آیا به نظر شما دانش آموزان به آن اهدافی که کتاب مدنظر داشته رسیده اند؟ بله رسیده اند.

اما سؤالات را نباید در کنکور پیچانند که باعث شود دانش آموزان از منطق بترسند.